

Representativiteit: hoe ziet het SCP erop toe dat de uitkomsten van de NIB-enquête representatief zijn voor de Nederlandse bevolking (18+)?

Steekproef

Het SCP vindt het belangrijk dat de *Nederland In Beeld* enquête uitkomsten representatief zijn voor de Nederlandse bevolking. Daarom wordt er in samenwerking met het CBS op toegezien dat er een nette kanssteekproef uit de Nederlandse bevolking (18+) wordt getrokken. Op deze manier heeft iedere Nederlander een (bekende) kans om in de steekproef terecht te komen. Daarbij is de steekproef van een dusdanige omvang dat de samenstelling van de getrokken steekproef een goede afspiegeling vormt van de Nederlandse bevolking.

Inclusieve benadering tijdens de dataverzameling

We proberen ervoor te zorgen dat de mensen die worden uitgenodigd voor deelname aan een enquête (de steekproefpersonen) ook een zo groot mogelijke kans hebben om daadwerkelijk mee te kunnen doen aan de enquête. Zo worden de steekproefpersonen gedurende een langere periode actief benaderd met het verzoek tot deelname aan de enquête. De steekproefpersonen krijgen daarbij meerdere uitnodigingen om deel te nemen aan een online enquête en voor degenen die dat niet willen of kunnen komt er vervolgens ook een interviewer aan de deur. Verder zien we er actief op toe dat de taal die we gebruiken in de uitnodigingsbrieven die we sturen om steekproefpersonen tot deelname te bewegen en de taal die we gebruiken in de enquête vragen voor een groot deel van de bevolking goed te begrijpen is. Hiervoor maken we gebruik van zogenaamde Taalambassadeurs. Dit zijn laaggeletterde mensen die onze teksten en vragen op leesbaarheid en begrip beoordelen.

We besteden ook veel aandacht aan het verkleinen van de kans dat respondenten bepaalde vragen niet (willen) beantwoorden (item non-respons). We controleren dus niet alleen of vragen begrijpelijk zijn, maar letten er ook op dat iedereen alle vragen krijgt voorgelegd die voor hun relevant zijn (routing). Ook besteden we veel aandacht aan het verwoorden van vragen die mogelijk wat sensitief kunnen zodat er zo min mogelijk een drempel wordt ervaren om een antwoord te geven. Bepaalde onderwerpen kunnen namelijk gevoelig liggen bij sommige personen.

Controle op de non-response

Na de periode van data verzamelen wordt er nagegaan in welke mate de personen die daadwerkelijk hebben meegedaan aan de enquête (de respondenten) een goede afspiegeling vormen van de Nederlandse populatie. De kans bestaat immers dat er een groep mensen met een afwijkende mening over een breed scala aan onderwerpen wel in de steekproef zat, maar niet heeft meegedaan aan de enquête (de non-respondenten). Om te controleren in welke mate dit het geval is, wordt de samenstelling van de uiteindelijke groep respondenten vergeleken met de samenstelling van de hele groep steekproefpersonen (dus de respondenten en de non-respondenten tezamen). Hierbij wordt de samenstelling van de groep respondenten vergeleken met die van de totale groep steekproefpersonen op een aantal belangrijke kenmerken die we kennen voor de gehele Nederlandse bevolking, zoals bijvoorbeeld de verhouding man/vrouw (zoals bekend uit registergegevens). Hierbij gaan we ervan uit dat de groep respondenten en hun antwoorden meer representatief zijn voor de Nederlandse bevolking naarmate de samenstellingen van de groep respondenten en de totale groep steekproefpersonen meer overeenkomt op deze gekende kenmerken. Voor de *Nederland in Beeld* enquête vergelijken we niet alleen de samenstellingen van de groep respondenten met die van de totale groep steekproefpersonen qua *geslacht*, maar ook nog voor de volgende kenmerken: *leeftijd; herkomst; (gestandaardiseerd) huishoudinkomen; stedelijkheidsgraad; huishoudgrootte en burgerlijke staat*.

Het interpreteren van de mate van representativiteit van de verdeling van al deze afzonderlijke kenmerken is niet makkelijk. Daarom maken we gebruik van de zogenaamde *representativiteitsindicator* ofwel *R-indicator* (Schouten, Cobben & Bethlehem, 2009). Deze drukt de mate van representativiteit uit in een enkel getal tussen de 0 en 1, dus voor de verdelingen van al deze kenmerken tezamen. Hierbij betekent 1 dat de verdeling van de kenmerken van de groep respondenten volledig overeenkomt met de verdeling van die van de steekproefpersonen (en bij extensie die van de Nederlandse bevolking). De waarde 0 betekent dat deze verdelingen voor de groep respondenten helemaal niet overeenkomen met die van de steekproefpersonen en dus niet representatief zijn. Als vuistregel geldt dat bij een uitgebreide vergelijking (i.e., op de verdeling over wel 7 kenmerken) een waarde van 0,8 of meer een zeer hoge mate van representativiteit betekent. Deze inzichten gebruiken we ook om te bepalen of we in het vervolg aanpassingen moeten doen aan de manier waarop we kiezen personen te benaderen tijdens de dataverzameling.

Weging

Behalve het trekken van een nette kanssteekproef, het toezien op een inclusieve benadering en controleren of de groep respondenten representatief is, vindt er nog een laatste actie plaats, een weging. Het wegen gebeurt op de groep respondenten. Hierbij wordt de groep als het ware opgehoogd naar de Nederlandse bevolking. Hierbij wordt zowel gecorrigeerd voor het feit dat steekproefpersoon X in de steekproef terecht is gekomen en niet al die andere Nederlanders, en wordt er gecorrigeerd voor de (lichte) over- of ondervertegenwoordiging van respondenten met bepaalde kenmerken t.o.v. de samenstelling van deze kenmerken in de Nederlandse bevolking. Dus wanneer onder de respondenten vrouwen oververtegenwoordigd zijn t.o.v. het aandeel vrouwen in de Nederlandse bevolking krijgen die een iets lager gewicht toegekend en de ondervertegenwoordigde mannen een iets hoger gewicht. Voor de NIB-enquête wordt er een uitgebreid weegmodel gehanteerd waar wordt gecorrigeerd voor (*gestandaardiseerd*) *huishoudinkomen, herkomst, type huishouden, provincie en de vier grote steden, leeftijd en geslacht*.

NIB-metingen in getallen

Jaar 1 NIB

NIB J1: R-indicator = 0,801 (SE = 0,01)

Dit betekent dat alle acties en keuzen die we hebben gemaakt bij de opzet en het veldwerk van de NIB Jaar 1-enquête zeer succesvol zijn geweest in het verkrijgen van een groep respondenten die representatief is voor de Nederlandse bevolking. Wanneer we kijken naar de samenstelling van de groep respondenten op de onderzochte kenmerken komen deze goed overeen. Er is dus een goede overeenkomst qua verdeling mannen en vrouwen, leeftijd, personen met of zonder migratieachtergrond, inkomens, bewoners van stad en platteland en alles ertussen, 1, 2 of meer persoon huishoudens, en (nooit) gehuwden, personen die zijn gescheiden, en verweduwden. Daarnaast is de steekproef nog eens gewogen om erop toe te zien dat de (licht) over- en ondervertegenwoordigde personen een relatief gewicht krijgen dat overeenkomt met hun werkelijke bevolkingsaandeel.

Literatuur

Schouten, B., Cobben, F., and Bethlehem, J. (2009). Indicators for the Representativeness of Survey Response. *Survey Methodology*, 35, 101– 113.